

حل و فصل اختلافات تجاری بر مبنای مشاوره و تبادل نظر در سازمان جهانی تجارت

نویسنده:
کامل حمید

چاپ نخست - بهار ۱۳۹۹

سرشناسه	: حمید، کامل، ۱۳۶۳ -
عنوان و نام پدیدآور	: حل و فصل اختلافات تجاری بر مبنای مشاوره و تبادل نظر در سازمان جهانی تجارت / نویسنده کامل حمید.
مشخصات نشر	: اهواز: آشناگر اندیشه، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۳ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۶۸۰۳-۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۶۶.
موضوع	: موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت (سازمان)
موضوع	: (General Agreement on Tariffs and Trade (Organization
موضوع	: سازمان جهانی تجارت -- قوانین و رویه‌ها
موضوع	: World Trade Organization -- Rules and practice
موضوع	: داوری بین‌المللی تجاری
موضوع	: International commercial arbitration
موضوع	: بازرگانی بین‌المللی -- دعاوی
موضوع	: International trade -- Claims
موضوع	: سرمایه‌گذاری خارجی (حقوق بین‌الملل)
موضوع	: (Investments, Foreign (International law
موضوع	: حل مسالمت‌آمیز اختلاف‌های بین‌المللی
موضوع	: Pacific settlement of international disputes
رده بندی کنگره	: ۲۴۰۰K
رده بندی دیویی	: ۳۴۱/۵۲۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۶۱۱۴۸۶۳

نام کتاب: حل و فصل اختلافات تجاری بر مبنای مشاوره و تبادل نظر در سازمان جهانی تجارت

مؤلف: کامل حمید

ناشر: آشناگر اندیشه

نوبت چاپ: اول ۹۹

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

بها: ۵۰۰۰۰ تومان

اخطار!

هرگونه چاپ و تکثیر (اعم از: زیراکس، بازنویسی، ضبط کامپیوتری، تهیه CD) از محتویات این اثر بدون اجازه کتبی از مؤلف ممنوع است. متخلفان به موجب بند ۵ از ماده ۲ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان و هنرمندان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
آغاز سخن	۹
دیباچه	۱۱
طرح بحث (کلیات)	۲۰
فصل اول: سازمان جهانی تجارت (از موافقت‌نامه گات تا ایجاد سازمان منطقه)	
مبحث اول: تشکیل موافقت‌نامه عمومی تعرفه و تجارت (گات)	۲۷
گفتار اول: کنفرانس ژانوا ۱۹۴۷: کل‌گیری گات	۲۸
گفتار دوم: اهداف و اصول گات	۳۱
گفتار سوم: تشکیلات و اعضای گات	۳۴
مبحث دوم: ادوار (دوره‌های) مذاکرات تجارت گات	۳۵
گفتار اول: مذاکرات ژنو ۱۹۴۷	۳۵
گفتار دوم: مذاکرات آنسی (فرانسه) ۱۹۴۹	۳۷
گفتار سوم: مذاکرات تورکوای (انگلیس) ۱۹۵۰-۵۱	۳۷
گفتار چهارم: مذاکرات ژنو ۱۹۵۶	۳۷
گفتار پنجم: مذاکرات دیلن در ژنو ۱۹۶۰-۶۲	۳۸
گفتار ششم: مذاکرات دور کندی در ژنو ۱۹۶۴-۶۷	۳۸
گفتار هفتم: مذاکرات دور توکیو ۱۹۷۳-۷۹	۳۹
گفتار هشتم: مذاکرات دور اروگوئه ۱۹۸۶-۱۹۹۴	۴۰
مبحث سوم: موافقت‌نامه عمومی تعرفه و تجارت (گات)	۴۱
گفتار اول: رابطه موافقت‌نامه عمومی تعرفه و تجارت و سازمان جهانی تجارت	۴۸

گفتار دوم: تفاوت‌های موافقت‌نامه عمومی تعرفه و تجارت (گات) و سازمان جهانی تجارت	۵۵
مبحث چهارم: اهداف و اصول سازمان جهانی تجارت	۵۶
گفتار اول: اهداف و وظایف سازمان جهانی تجارت	۵۶
گفتار دوم: اصول سازمان جهانی تجارت	۵۹
بند اول: اصل عدم تبعیض	۶۰
الف: شرایط دولت کامله الوداد	۶۰
ب: شرط رفتار ملی	۶۱
بند دوم: اصل آزادی تجاری	۶۲
بند سوم: اصل کاهش تعرفه‌های گمرکی	۶۳
بند چهارم: اصل شفافیت بخشان به مقررات تجاری	۶۳
بند پنجم: اصل تجارت عادلانه یا انصافانه	۶۳
بند ششم: اصل حفظ رفتار ویژه با کشورهای در حال توسعه	۶۵
گفتار سوم: ساختار سازمان تجارت جهانی	۶۵
بند اول: کنفرانس وزیران	۶۵
بند دوم: شورای عمومی	۶۷
بند سوم: شوراهای بخشی	۶۹
بند چهارم: کمیته‌ها	۷۰
بند پنجم: دبیرخانه	۷۱
مبحث پنجم: آیین و تشریفات الحاق به سازمان جهانی تجارت	۷۲
گفتار اول: نقش و وظیفه «آنکتاد» (کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل)	
در جریان الحاق	۷۴
گفتار دوم: فرآیند الحاق	۷۵
بند اول: درخواست عضویت و تشکیل گروه کاری	۷۶

- بند دوم: بررسی رژیم (نظام) تجاری ۷۷
- بند سوم: مذاکرات دو جانبه و چندجانبه ۷۹
- بند چهارم: گزارش گروه کاری و پروتکل الحاق ۸۰
- گفتار سوم: سابقه درخواست عضویت ایران به سازمان ۸۱
- مبحث ششم: مزایا و معایب عضویت در سازمان جهانی تجارت ۸۶
- گفتار اول: مزایای عضویت در سازمان جهانی تجارت ۸۷
- گفتار دوم: معایب عضویت در سازمان جهانی تجارت ۹۰

فصل دوم: نحوه کیفیت حل و فصل اختلافات در سازمان جهانی تجارت

- مبحث اول: طرح بحث ۹۶
- گفتار اول: پیشینه گات در بحث حل و فصل اختلافات میان اعضاء ۱۰۰
- گفتار دوم: نحوه پیدایش نظام حل و فصل اختلافات در سازمان جهانی تجارت ۱۰۲
- مبحث دوم: توسعه نظام حل و فصل اختلافات در سازمان جهانی تجارت ۱۰۴
- گفتار اول: اجباری بودن مکانیسم حل و فصل اختلاف در سازمان جهانی تجارت ۱۰۶
- گفتار دوم: کارآمدی نظام حل و فصل اختلاف سازمان جهانی تجارت ۱۱۰
- مبحث سوم: ارکان دخیل در حل و فصل اختلاف سازمان جهانی تجارت ۱۱۲
- گفتار اول: رکن اصلی حل اختلاف (شورای عمومی) ۱۱۳
- گفتار دوم: هیئت حل اختلاف سازمان ۱۱۵
- گفتار سوم: رکن تجدیدنظر (مرجع عالی رسیدگی) ۱۱۸
- گفتار چهارم: سایر ارکان دخیل در نظام حل و فصل اختلاف سازمان ۱۲۱
- بند اول: داوران ۱۲۱
- بند دوم: کارشناسان ۱۲۳
- مبحث چهارم: مراحل رسیدگی به اختلافات در سازمان جهانی تجارت ۱۲۴
- گفتار اول: مشورت ۱۲۵

گفتار دوم: رویه‌های اختیاری	۱۲۵
گفتار سوم: تشکیل هیئت‌های رسیدگی	۱۲۷
گفتار چهارم: استیناف	۱۲۸
گفتار پنجم: غرامت و تعلیق امتیاز	۱۳۰
گفتار ششم: توسل به اقدامات متقابل	۱۳۱
بند اول: اقدام متقابل هم‌عرض	۱۳۲
بند دوم: اقدام متقابل مشابه	۱۳۲
بند سوم: اقدام متقابل متفاوت	۱۳۲
مبحث پنجم: دیگر ادعای حقوقی نظام حل و فصل اختلافات در سازمان جهانی تجارت	۱۳۳
گفتار اول: اصول - اکم بر نظام حل و فصل اختلافات در سازمان جهانی تجارت	۱۳۳
گفتار دوم: اجرای احکام و توصیه‌های دوس	۱۳۶
بند اول: مهلت اجرای احکام و توصیه‌ها	۱۳۷
بند دوم: پیگیری و نظارت بر اجرای احکام و توصیه‌ها	۱۳۸
گفتار سوم: جبران خسارت توسط عضو خاطی	۱۳۸
فرجام سخن	۱۴۲
اساسنامه سازمان جهانی تجارت	۱۴۹
منابع و مأخذ	۱۶۸

آغاز سخن:

از اصول بنیادی سازمان جهانی تجارت، حل و فصل اختلافات از طریق مشاوره و تبادل نظر (Consultation and Exchange of Views)، به جای رسیدگی‌های توافقی و قضایی است.

موضوع اختلافات بین اعضای سازمان، معمولاً ناشی از تخلف از ترتیبات حل و فصل یا کاهش تعرفه‌ها است که چون همه کشورهای عضو از آن متضرر می‌شوند، بنابراین، حل و فصل آن از طریق مشارکت همگانی را ایجاب می‌نماید.

در سازمان جهانی تجارت، نظام حل و فصل اختلاف، مشتمل بر چهار مرحله است:

در مرحله اول، در صورت بروز اختلاف بین اعضای سازمان، کشور مربوط درخواست مشورت می‌کند و سایر کشورهای عضو، باید ظرف ده روز وارد شور شوند و با حسن نیت، ظرف سی روز در خصوص موضوع اظهار نظر نمایند. اگر از مشورت جویی از اعضاء نتیجه‌ای حاصل نشود یا عضو متخلف (کشور خاطی) جوابی ندهد یا در روند مشورت‌ها مشارکت نکند، موضوع اختلاف ناگزیر وارد مرحله دو حل و فصل اختلاف هدایت خواهد شد.

در مرحله دوم، کشور متقاضی (شاکی)، می‌تواند درخواست کند که هیئت رسیدگی تشکیل شود. این درخواست، معمولاً پذیرفته می‌شود، مگر این که شورای عمومی به اتفاق آراء، آن را لازم نداند. هیئت‌های رسیدگی، سه عضو دارند که متخصص در موضوع اختلاف (کالای مربوط) می‌باشند، اما هیچ یک از آنها به صورت نماینده طرفین، عمل نمی‌کنند و استقلال عمل دارند. هیئت

رسیدگی، پس از بررسی موضوع، به ویژه بررسی واقعیات گزارشی تهیه می‌کند و به رکن حل اختلاف تسلیم می‌نماید.

در مرحله سوم، چنانچه گزارش هیئت مورد اعتراض باشد، می‌توان از آن استیناف خواست که به رکن استیناف (تجدیدنظر) ارجاع می‌شود. رکن استیناف، متشکل از هفت نفر است که در مسائل تجارت بین‌الملل، صاحب‌نظر می‌باشند و سه نفر از آن‌ها با قید قرعه انتخاب می‌شوند. رکن استیناف، بیشتر به جنبه‌ی حقوقی موضوع می‌پردازد و باید ظرف نود روز، نظر خود را بدهد تا در رکن حل اختلاف مطرح شود. رعایت و اجرای تصمیم رکن استیناف، زمان‌بندی بی‌چندانی دارد که رکن حل اختلاف بر آن نظارت می‌کند. هرگاه کشور خاطی، تصمیم مذکور را اجرا نکند، رکن حل اختلاف، یعنی «شورای عمومی» (General Council)، می‌تواند ضمانت‌های اجرایی را به صورت مجازات، علیه او وضع و اعمال کند که عبارت است از: محرومیت بعضی از ترتیبات داخل گات، تعلیق امتیازات تعرفه‌ای یا سایر تعهدات عضو زیان دیده یا اجازه اقدامات تلافی آمیز علیه کشور خاطی نه این روند در واقع مرحله چهارم نظام حل و فصل اختلاف در گات به‌شمار می‌رود.

البته تصمیم‌گیری در شورای عمومی، محتاج اتلاف آراء است که خود، در جهت تأمین چندجانبه ماندن گات می‌باشد.

ناگفته پیداست که هر یک از این مراحل در بردارنده تشریفات و قواعد خاص به خود - در حوزه حل و فصل اختلافات - خواهد بود که بررسی و تبیین این مراحل، به جهت اهمیت موضوع، محوریت مطالعه در کتاب حاضر قرار گرفته است.